

АНАЛІЗ МІЖНАРОДНОГО РИНКУ ТУРИСТИЧНИХ ПОСЛУГ ANALYSIS OF THE INTERNATIONAL TOURISM MARKET

Пономаренко І.В.

кандидат економічних наук, доцент,
старший науковий співробітник
відділу макроекономічного регулювання
та міжнародних економічних відносин,
ДННУ «Академія фінансового управління»

Онопрійчук Ю.В.

директор туристичної компанії,
ФОП Онопрійчук Ю.В.

Статтю присвячено всебічному дослідженню основних тенденцій розвитку глобального ринку туристичних послуг. Установлено особливості, що притаманні різним країнам світу. Визначено вплив негативних факторів на розвиток туризму в окремих державах. Розкрито перспективи розвитку глобального ринку туристичних послуг з урахуванням інновацій.

Ключові слова: глобальний ринок туристичних послуг, готельно-ресторанне обслуговування, інфраструктура, світова економічна система, туристичні прибуття.

Статья посвящена всестороннему исследованию основных тенденций развития глобального рынка туристических услуг. Установлены особенности, которые присущи разным странам мира. Определено влияние негативных факторов на развитие туризма в отдельных государствах. Раскрыты перспективы развития глобального рынка туристических услуг с учетом инноваций.

Ключевые слова: глобальный рынок туристических услуг, гостинично-ресторанное обслуживание, инфраструктура, мировая экономическая система, туристические прибытия.

The article is devoted to a comprehensive study of the main trends of the global tourism market and establishment characteristics inherent in different countries. The influence of negative factors on the development of tourism in some countries are identified. The prospects of the global tourism market based on innovations are revealed.

Keywords: global tourism market, hotel and restaurant services, infrastructure, the global economic system, tourist arrivals.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. У сучасних умовах спостерігається істотний розвиток міжнародного ринку туристичних послуг завдяки інтенсифікації процесів глобалізації, впровадженню інноваційних технологій як у сфері відпочинку, так і в суміжних видах економічної діяльності, а також зростання рівня життя населення в країнах світу. Для окремих держав туристична галузь почала відігравати ключову роль у структурі економіки, що визначило їх суттєву залежність як від глобального економічного середовища в цілому, так і від міжнародного ринку туристичних послуг зокрема. Відіграючи суттєву роль на міжнародному ринку послуг, туристична сфера акумулює значні обсяги іноземних інвестицій, що дає приймаючим країнам змогу підвищувати свою конкурентоспроможність у сфері готельно-ресторанного обслуговування та надання супутніх послуг. Зростанню глобальної туристичної індустрії впродовж останнього десятиліття не

заважають навіть численні кризи, теракти та військові конфлікти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спираються автори. Дослідженню глобального ринку туристичних послуг присвячено праці таких вітчизняних та іноземних учених, як: А. Александрова, В. Алієва-Барановська, Г. Баталер, Т. Божидарнік, В. Великочий, О. Дутчак, Я. Жалило, Є. Козловський, І. Рейсінгер, К. Феннінг, В. Шикиринець та ін. Проте існує потреба у постійному дослідженні міжнародного ринку туристичних послуг, що функціонує в умовах трансформації світової економічної системи, змін геополітичних інтересів, інтенсивного запровадження інноваційних технологій та комплексу соціально-економічних факторів.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. За всіма туристичними напрямками у світі впродовж перших чотирьох місяців 2015 р. було зареєстровано 330 млн. відпочи-

ваючих, а за відповідний період часу 2016 р. відбулось зростання зазначеного показника до 348 млн. осіб (на 5,3%). Слід зазначити, що впродовж сезону літніх відпусток 2016 р. очікується близько 500 млн. туристів, які відвідають іноземні країни [1].

Після світової економічної кризи глобальна туристична сфера швидко відновились, про що свідчить чітка позитивна динаміка зростання доходів зазначеного виду економічної діяльності впродовж 2009–2014 рр. (рис. 1). Зменшення надходжень від туризму у 2015 р. пояснюється коливанням курсу долара США та інфляційними факторами.

У 2015 р. Європа стала лідером за туристичними доходами, обсяг яких становив 403,9 млрд. дол., або 36,4% від загальносвітових доходів (рис. 2). Передові позиції європейських країн пояснюються високими стандартами обслуговування готельно-ресторанної сфери, розвинутою інфраструктурою, наявністю значної кількості історичних та географічних пам'яток, що дає змогу туристам скористатись найрізноманітнішими видами відпочинку. У 2015 р. країни Азії та Тихоокеанського регіону за часткою обсягів доходів на світовому туристичному ринку посіли друге місце (34,0%), а абсолютний розмір грошових надходжень для даної географічної території був менше на 26,3 млрд. дол. порівняно з Європою. Існуюча ситуація пояснюється тим, що поряд із такими відомими туристичними країнами, як Ізраїль, Мальдіви, Туреччина та Шрі-Ланка, до зазначеного регіону відпочиваючих приваблює розважальний туризм (Японія, Південна Корея, Тайвань), розвинена мережа торговельних установ (Сінгапур), екзотичний відпочинок на островах Тихого океану та ін.

Ефективність розвитку туризму в країнах можна визначити за кількістю іноземних туристів, що відвідали окрему державу. У 2015 р. лідерами за кількістю туристичних прибуттів стали Франція – 84,5 млн., Велика Британія – 77,5 млн., Іспанія – 68,2 млн., Китай – 56,9 млн., Італія – 50,7 млн. та Туреччина – 39,5 млн. [3]. Наявність значної кількості культурних пам'яток

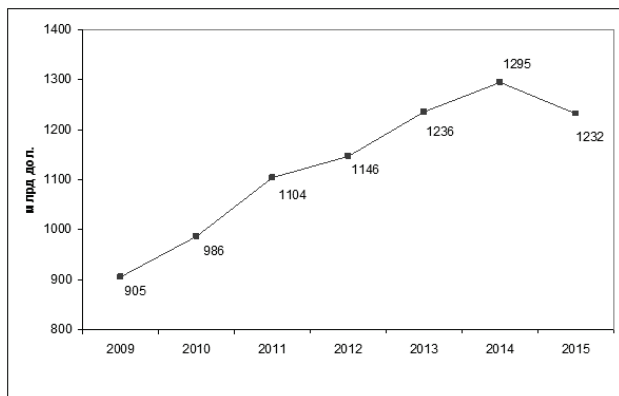

Рис. 1. Динаміка доходів від туризму за 2009–2015 рр. [2]

та природних ландшафтів, розвинутої туристичної та транспортної інфраструктури у поєднанні з ефективною політикою державної підтримки дала змогу Франції починаючи з 90-років ХХ ст. зайняти лідируючу позицію із залучення відпочиваючих на глобальному ринку туристичних послуг. Одним з останніх заходів, який позитивно вплинув на туристичний імідж країни, стало проведення у червні 2016 р. чемпіонату Європи з футболу. Євро-2016 дало змогу Франції не лише отримати 1,266 млрд. євро, але й модернізувати спортивну та туристичну інфраструктуру, що матиме для країни довготривалий соціально-економічний ефект [4].

Окрім дослідження кількості прибуттів до різних країн світу, доцільно проаналізувати кількість туристів, які відвідали різні міста. Впродовж 2015 р. найбільша кількість туристів відвідала Лондон – 18,8 млн. осіб, Бангкок – 18,2 млн., Париж – 16,1 млн, Дубай – 14,3 млн, Стамбул – 12,6 млн. осіб [5]. Лондон вважається одним із найкращих для міст у світі для пізнавального та ділового туризму, оскільки володіє дуже привабливою для відпочиваючих інфраструктурою,

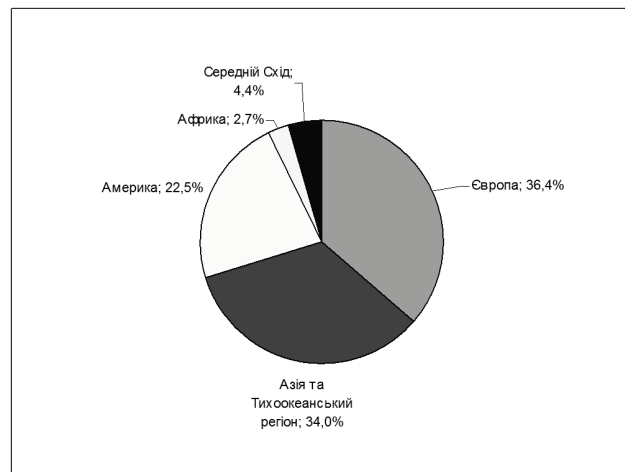

Рис. 2. Структура туристичних доходів за регіонами світу в 2015 р. [2]

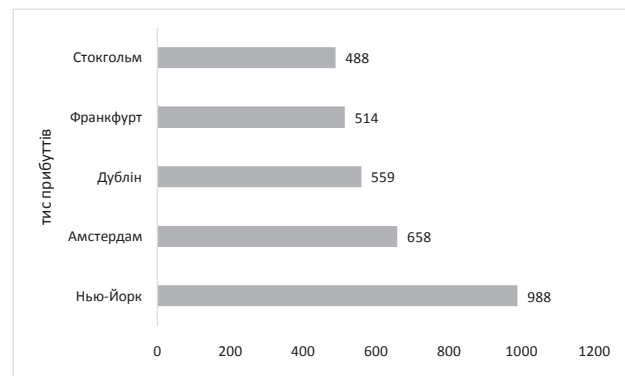

Рис. 3. Розподіл міст за кількістю прибуттів до Лондона в 2015 р. [6]

має вигідне географічне та геополітичне розташування, є одним зі світових фінансових центрів. На рис. 3 представлено розподіл міст за найбільшою кількістю прибуттів до Лондона в 2015 р.

У 2015 р. найбільші витрати здійснили туристи з: Китаю – 292,2 млрд. дол., США – 112,9 млрд., Німеччини – 77,5 млрд., Великої Британії – 63,3 млрд., Франції – 38,4 млрд. дол. Зазначені тенденції свідчать про активізацію китайських туристів, витрати на відпочинок яких переважають сумарні затрати відпочиваючих із чотирьох розвинених країн світу.

Економічне зростання Китаю позитивно вплинуло на рівень життя його населення і, як наслідок, сприяло збільшенню попиту на виїзний туризм у країні. У 2015 р. громадянами Китаю було здійснено 120 млн. туристичних подорожей за кордон [7]. Зростання платоспроможного попиту з боку китайських туристів змусило певні держави перейти до більш лояльної візової політики стосовно громадян КНР. На кінець першого кварталу 2016 р. 53 країни світу пропонують безвізовий режим або візи по прибуттю для громадян Китаю. Впродовж I кварталу 2016 р. зафіксовано 30,2 млн. поїздок китайських громадян за кордон, що на 2,4% більше порівняно з 2015 р. [8]. Останнім часом спостерігається тенденція у структурі витрат китайських туристів під час відпочинку. Якщо в минулі роки надавалась перевага купівлі коштовностей та інших речей за кордоном, то нині туристи з КНР виявляють істотну зацікавленість у відвідуванні різних культурних та історичних пам'яток. Так, у 2009 р. Метрополітен-музей у Нью-Йорку відвідало лише 50 тис. туристів із Китаю, а в 2014 р. їх кількість перевищила 200 тис. осіб. Реагуючи на збільшення кількості туристів із Китаю, різні країни світу почали запроваджувати програми, які дають змогу враховувати культурні особливості та специфічні вимоги до готельно-ресторанного обслуговування серед китайських туристів. Туристичні агентства та готельно-ресторанні комплекси аймають співробітників зі знанням китайської мови, розміщують китайськомовні версії своїх веб-сайтів, вивіски та іншу інформаційну документацію. Наприклад, у Росії з 2014 р. реалізується проект China Friendly, що охоплює підприємства туристичного сервісу та компанії, які орієнтовані на надання супутніх послуг туристам із Китаю.

Розвиток туристичної сфери призводить до зростання її питомої у ВВП як у масштабах світової економіки, так і на рівні окремих держав. У 2014 р. прямий внесок туризму у світовий ВВП становив 3,1% (загальний внесок – 9,8% від ВВП), а в 2015 р. – 3,2% (загальний внесок – 10,2%). Зростання міжнародного ринку туристичних послуг призводить до еволюції транспортного сполучення, індустрії розваг та інших суміжних видів економічної діяльності. До 2025 р. на рівні світової економічної системи

очікується збільшення питомої ваги туризму та пов'язаних із ним галузей до 10,5% ВВП [9].

У країнах – лідерах за кількістю іноземних відпочиваючих поряд із туристичною сферою також існують інші види економічної діяльності, що відіграють істотну роль у національних економіках. Тобто в цих державах питома вага сектору туризму у ВВП не дуже велика: у Франції – 9,1%, Великій Британії – 11,2%, Іспанії – 16,0%, Китаї – 7,9%, Італії – 10,2% та Туреччині – 12,9%. Для малих країн, передусім розташованих на невеликих островах, туризм відіграє істотну роль у формуванні ВВП, тобто є основою їх економік. Так, у 2015 р. найбільшу частку туристична галузь займала у ВВП: Мальдів – 96,5%, Макао – 71,2%, Сейшельських Островів – 62,1%, Антигуа і Барбуди – 57,1%, Вануату – 47,3% [10].

Під час дослідження глобальної туристичної сфери поряд із визначенням позитивних зрушень слід приділити увагу таким негативним явищам, як соціальна нестабільність та тероризм, що деструктивно впливають на імідж окремих регіонів та країн. Наприклад, теракти у Західній Європі призвели до переорієнтації китайських туристів із Франції та Німеччини на країни Східної та Північної Європи. У першому півріччі 2016 р. громадянам Китаю було видано 320 тис. віз до Франції, що на 15% менше порівняно з аналогічним періодом 2015 р. [11].

У Туреччині за півтора роки було здійснено серію терактів, а з 15 на 16 липня 2016 р. відбулась невдала спроба військового перевороту, що негативно вплинуло на імідж країни в туристичній сфері. Згідно з даними Міністерства культури та туризму Туреччини, впродовж п'яти місяців 2015 р. країну відвідало 10,7 млн. іноземних громадян, а за аналогічний період 2016 р. чисельність осіб, що в'їхали з-за кордону, скоротилась на 22,3% і становила 8,3 млн. осіб. За січень-травень 2016 р. порівняно із січнем-травнем 2015 р. спостерігається скорочення чисельності туристів майже з усіх країн світу, проте серед країн Європи слід звернути увагу на істотне зростання чисельності відпочиваючих із Грузії (на 26,84%) та України (на 32,16%) [12]. Збільшення українських туристів пояснюється істотним зменшенням вартості відпочинку в Туреччині, до якого були змушені вдатися власники готельних комплексів в умовах значного скорочення прибуваючих із розвинених країн світу.

Водночас чисельність російських туристів скоротилась на 91,82%, що пояснюється політичною кризою у відносинах між країнами та тимчасовою забороною на чартерні рейси з боку уряду РФ. Відновлення авіаційного сполучення між країнами було порушено у зв'язку зі спробою перевороту у Туреччині: Міністерство транспорту Російської Федерації з 16 до 22 червня 2016 р. увело в дію постанову щодо припинення регулярних рейсів до Туреччини [13].

Розвиток інновацій знаходить своє відображення у різних видах економічної діяльності, у тому числі й у туристичній сфері. Запровадження нових технологій у сфері відпочинку відбувається з урахуванням специфіки туристичних продуктів, культурних особливостей туристів та інших факторів. Наприклад, проєкт SkullMapping за допомогою системи тривимірних проєкцій та відеомепінга дає змогу перетворити приготування та подачу страв у ресторанах на яскраве видовище. У подальшому зазначену технологію можна буде використовувати під час просування ресторанних послуг [14].

В Японії впродовж другої половини 2016 р. планується запровадити у тестовому режимі систему, яка дасть змогу туристам сплачувати рахунки в 300 готельно-ресторанних комплексах та магазинах за допомогою відбитків пальців. Експеримент проводиться в рамках підготовки до Олімпійських та Паралімпійських ігор 2020 р. Передбачається, що запропонована система вдало пройде випробування та у майбутньому дасть змогу вирішити питання, пов'язані з безпекою туристів та збереженням їх особистих речей [15].

Також слід звернути увагу на віртуальний туризм, який має значні перспективи та в май-

бутньому може зайняти істотну частину ринку туристичних послуг. У сучасних умовах туристичні оператори та компанії почали використовувати віртуальні 3D-екскурсії готельно-ресторанних комплексів як інструмент просування турів [16].

Висновки з цього дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямку. Роль міжнародного ринку туристичних послуг залишається істотною як для глобальної економіки, так і для окремих країн. Іноземні туристи залишаються істотним джерелом доходів, особливо для екзотичних острівних країн. Незважаючи на численні кризи, теракти та військові конфлікти, впродовж останніх років спостерігається поступовий розвиток світового ринку туристичних послуг. Міжнародним туристичним операторам у подальшому під час розробки стратегій функціонування буде необхідно виходити з того, що найбільшим туристичним ресурсом на сьогоднішній час володіють країни Південно-Східної Азії і Тихоокеанського регіону. Істотним фактором розвитку світового ринку туризму буде залишатись запровадження інноваційних технологій, які не лише надають можливість відпочиваючим отримати нові високоякісні послуги, але й виступають як рекламні інструменти просування туристичних продуктів.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Международный туризм продолжает рост выше среднего в первой трети 2016 года [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://media.unwto.org/ru/press-release/2016-07-19/mezhdunarodnyi-turizm-prodolzhaet-rost-vyshe-srednego-v-pervoi-treti-2016-g>.
2. UNWTO World Tourism Barometer. Volume 14 – May 2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://cf.cdn.unwto.org/sites/all/files/pdf/unwto_barom16_03_may_excerpt_.pdf.
3. UNWTO Tourism Highlights, 2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : Edition <http://www.e-unwto.org/doi/pdf/10.18111/9789284418145>.
4. Euro 2016: France ready to welcome tourists from around the world! [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.diplomatie.gouv.fr/en/french-foreign-policy/tourism/events/article/euro-2016-france-ready-to-welcome-tourists-from-around-the-world>.
5. Number of international overnight visitors in the most popular city destinations worldwide in 2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.statista.com/statistics/310355/overnight-visitors-to-top-city-destinations-worldwide/>.
6. Leading feeder cities in international overnight visitors to London in 2015 (in thousands) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.statista.com/statistics/310539/leading-feeder-cities-in-international-overnight-visitors-to-london/>.
7. Top Ten News of Chinese Tourism Industry in 2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://en.cnta.gov.cn/focus/travelnews/201512/t20151224_755626.shtml.
8. COTRI China Outbound Tourism Research Institute Market Report Spring 2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://china-outbound.com/cotri-market-report/#1465825834166-ead8146f-5924>.
9. Travel & Tourism ECONOMIC IMPACT 2016 WORLD [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.wttc.org/-/media/files/reports/economic%20impact%20research/regions%202016/world2016.pdf>.
10. Туризм, общий вклад в ВВП (доля, %) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://кноема.ru/atlas/topics/Туризм/Общий-вклад-туризма-в-ВВП/Общий-вклад-в-ВВП-доля-percent>.
11. Chinese tourists shun western Europe in wake of violence as travel to France drops 15 per cent [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.scmp.com/news/china/money-wealth/article/1995731/terrorist-attacks-deter-chinese-tourists-top-european>.
12. Number of Arriving-Departing Visitors, Foreigners and Citizens Bulletin May 2016 is published [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.kultur.gov.tr/EN,162406/number-of-arriving-departing-visitors-foreigners-and-ci-.html>.

-
13. С 22 июля 2016 года возобновляется регулярное сообщение с Турецкой Республикой [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.mintrans.ru/news/detail.php?ELEMENT_ID=32672.
 14. Skullmapping [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.skullmapping.com/>.
 15. Tourists in Japan to use fingerprints as 'currency' instead of cash [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.telegraph.co.uk/news/2016/04/11/tourists-in-japan-to-use-fingerprints-as-currency/>.
 16. 360° Virtual tours [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.photowebusa.com/gallery/360-virtual-tours/>.